

# **Landesbibliothek Oldenburg**

**Digitalisierung von Drucken**

**Academiae Kiloniensis Prorector et Senatus orationem  
solemnem Augustissimi Regis Christiani VII natali die 29.  
Januarii 1798 habendam indicunt. De Gestu Veterum  
Scenico Observationes**

**Baden, Torkel**

**Kiliae Holsatorum, [1798?]**

**VD18 13382748**

De actione, quatenus praeparaverit Poeta.

**urn:nbn:de:gbv:45:1-8303**

*De actione, quatenus praeparaverit Poeta.*

In consideranda corporis eloquentia veterum actorum, ejus curae laborisque non postrema ratio habenda est, quem componentes ad scenam fabulas Poetae adjuvando actionem gestumque praeparando susceperint. Hoc ejusmodi est, ut praeunte Comico, animique motus pro decore personarum in fabula riteque formante: histrionis, sensus personarum efferentis, interpretis actio non possit, quin animi motibus obediat. Proinde qui orationis genus in Terentio (ut hoc utamur) laudaverit facundiamque, in usu communi atque in hominum more et sermone versantem; colores porro, quibus Davum et Herum, Parasitum et Lenonem omnemque omnino personam tractavit atque distinxit, colores scilicet ad eum sensum compositos, ut rei subjectae magis consonos ne acerrimae quidem legentis phantasiae in animo effingere liceat: is igitur, qui haec, modo non temere sed subductis rationibus laudaverit; pronuntiationem simul, *ante laborando a Poeta praeparatam*, vultum quoque, habitum gestumque dicentis ea, quae legas atque animo affigentis, laudasse se sciat. Illarum quippe virtutum ea proprietas est, ea vis, ut natura sua impetum caloremque actioni impertiant, actoris studium accendant omnibusque motibus animi consentaneum vigorem corporis efficiant. Vigore brevitateque, quae Romani sermonis proprietates sunt, id adsecutus Terentius est, ut in alternis sermonibus omnia ardere videantur, verbis in ipso dicente saepe gestum indicantibus vultumque, quo dicantur, atque pronuntiationis adjumenta oculos manusque acuentibus ac velut aculeis excitantibus. Videsne, ut confurgant voces Chaeraeae<sup>91)</sup>, furto suo gaudentis dudumque exoptantis, in cujus sinum gaudium suum effundat. Non solum

91) Eunuch, III. 5. init.



rei gestae narratio verbis inest, sed vehementia etiam gestientis crebrisque saltibus inter verba exsultantis. Cuncta gaudio calent, cuncta plausibus tripudiant. Parmenomen<sup>92)</sup>, pectus suum et arcana Chaereae stolidae nemineque cogente, hero referentem, non audimus solum, sed trepidum quoque et cui lingua haereat metu, oculis usurpamus. Incautus, hanc sibi plagam ipse injiciens, culpam, quam verbis negat:

Quicquid hujus factum est, culpa non factum est mea.  
vultu gestuque confitetur:

Here, ne me spectes, me impulsore haec non facit.

Quid particularum in ironia emphasin memorem, quam recentiores linguae difficulter exaequant, et quarum tanta potentia est, ut gestus a Poeta per fabulam histrionum in gratiam notati vices optimo jure tueantur. Cujusmodi illa irrissio est, qua Thaidi Phaedria respondet<sup>93)</sup>:

Sane quia vero hae mihi patent semper fores.

Quorsum haec? Ut intelligatur actores illius aevi suo sensu suaque sponte id effecisse, quod nunc alienis nervis, alieno impetu mobiles faciunt, atque rem scenicos veterum scriptores ea sapientia instituisse, quae recentiorum, in his Diderotti<sup>94)</sup>, minutius et scrupulosius gestum actoribus suis praescribentium, anxietatem longe superaret.

Verumtamen non omnis gestus ita in medio positus est aut contrectabilis, ut elocutionis vis una monstrare possit ac regere, vel subito motus corporis sumere et aliunde arripere in potestate histrionis sit<sup>95)</sup>. *Insinuatione* poetae opus est, occulte irrepentis in sensus histrionum atque gestum praeludentis. Te-

92) Eunuch. V. 6.

93) ibid. I. 2 init.

94) Vid. ipsum in Theatro I. p. 458.

95) Cic. de Orat. I. 59 compar. Lessing Briefe an Mendelssohn I. Th. p. 230.

rentio, ut et aliis Comicis nihil ista praelusione familiarius, qua gestus tenorem ab altero in Scenam prodituro sumendum, verbis alterius personae indigitant. Sic Chaereae properantis ac nescio quid circumspicientis gestum miratus Parmeno<sup>96)</sup> exorditur cietque. Haec insinuatio quantas virtutes habeat, hinc colligere licet. Actori gestus sumendi fundamentum quasi ponitur, atque in sensum, quem exigat locus, sese componendi recteque, unde oporteat, incipiendi adminiculum suggeritur. Sic affectum Demeae<sup>97)</sup>, cursu demum orationis tenendum agnoscendumque, quem prima dicentis verba<sup>98)</sup>:

Ehem opportune, te ipsum quaerito

tristem et jurgatorium nondum declarant, Micio impellendo intendit. Causam histrionum hoc juvat.

Aliud ex instantis gestus *praesignificatione* ad coronam spectantium commodi redundat, quod in commendatione personae primum comparentis atque abrupte alias processurae cernitur. Sic Ctesiphonis personae, adhuc ignotae, laetos mores Syrus praenuntians, verbo coronae commendat<sup>99)</sup>. Illud nescio an actionem, qua *vultu* moderanda est, hac via probabiliorem efficere atque spectatori, cujus ob oculos fictitia personae facies versabatur, illudere Poeta ratus sit. Tot tantisque locus de Personis veterum premitur difficultatibus, ut quoties *ardentes* oculos Roscii histrionis in Scena, quos alicubi laudans commemorat Cicero, cogitem reputemque: equidem in summa dissentientium ea de re opinionum diversitate, non possim quin inclinem in sententiam francogalli scriptoris<sup>100)</sup>, eam subtilitatem in

96) Eunuch. II. 2. fin.

97) Adolph. I. 1. fin.

98) Sc. 2.

99) Adolph. II. 2.

100) Mercier sur l'art dramatique p. 353.



Personis statuentis ut et pellucidae essent et tales, subter quas muscoli fibraeque facile micarent.

Enimvero plurimum abest, hoc sive elocutionis vigore, sive praeparationis industria, sive denique insinuationis blanditiis eo pervenerit scenicus poeta, ut veldocendi provincia apud histrionum gregem ipse liberaretur, vel artificum pronuntiandi operam in scena inutilem redderet. Imo partes amborum, fabulas docentium vocemque et gestum in actoribus instruentium formantiumque tam poetarum loca, quam monumentorum ex arte veteri copia ingens loquuntur.

Haec haecenus. Properandum jam ad id, cujus causa hunc scribendi laborem suscepimus. Quippe solemnissima indicimus natalitia Regis Augustissimi CHRISTIANI SEPTIMI, oratione, ut adsolet, ab Universitate nostra castino celebranda. Verba praeibit in Auditorio majori, hora ante meridiem XIma Eloquentiae Professor. Solemnibus dictis ut adesse velitis Universitatis nostrae fautores, amici, cives, ea, qua par est, observantia rogamus. P. P. Kiliae a d. 29. Januarii Anno 1798.

(L. S.)

